

๒. มกุฏกษัตริย์ วตถุ ๗ [๒]

มโนปุพพบุคคมาติ ทุตติยคาคาปี สวาคูตติยัเยว มกุฏกษัตริย์
อารพภ กาสิตา ๗

สวาคูตติยั กิร อทินนปุพพโก นาม พุราหุมนโณ อโหสิ ๗
เตน กสฺสจิจิ กิจฺจิจิ น ทินนปุพพัง, เตน ตัง “อทินนปุพพโกเตว
สญฺชานีสฺสุ ๗ ตสฺสเสกปุตฺตโก อโหสิ ปิโย มนํไป ๗ อถสฺส
ปีลนุชนํ กเรตุกํโม, “สเจ สุวณฺณการสฺสจิกฺขิสฺสํ, เวตนํ
ทาทพฺพํ ภวิสฺสตีติ สยเมว สุวณฺณํ โกฏฺเฏตุวา มกุฏจํ
กษัตริย์กํ กตุวา อทาสี ๗ เตนสฺส ปุตฺโต “มกุฏกษัตริย์เตว
ปญฺยิตฺถ ๗ ตสฺส โสพสวสฺสกาเล ปญฺจโรโค อุทปาทิ ๗ มาตา
ปุตฺตํ โอลเกตุวา “พุราหุมน ปุตฺตสฺส เต โรโค อุปฺปนโน,
ติกิจฺจํเปหิ นนฺติ อห ๗ “โภติ สเจ เวชฺชํ อานสฺสํ,
ภคฺตเวตนํ ทาทพฺพํ ภวิสฺสตี; ตํ มม ชนฺจเจทํ น โอลเกตีติ ๗
“อถ กิํ กิริสฺสตี พุราหุมนมาติ ๗ “ยถา เม ชนฺจเจทํ น โหติ;
ตถา กิริสฺสํตีติ ๗ โส เวชฺชานํ สนฺตํ กนฺตุวา “อสุกโรคสฺส
นาม ตุมฺहे กิํ เกสฺชชํ กโรธาติ ปุจฺฉิ ๗ อถสฺส เต ยํ วา ตัง
วา รุกฺขตจาทิ อจิกฺขนฺติ ๗ โส ตัง อหริตุวา ปุตฺตสฺส เกสฺชชํ
กโรตี ๗ ตัง กโรนฺตสฺสเสวสฺส โรโค พลวา อโหสิ, อเตกิจฺจํภาวํ
อุปํคมิ ๗ พุราหุมนโณ ตสฺส พุพฺพลภาวํ ญตุวา เอกํ เวชฺชํ
ปฏโกสิ ๗ โส โอลเกตุวา “อมฺหากํ เอกํ กิจฺจํ อตฺถิ,
อญฺญํ เวชฺชํ ปฏโกสิตุวา ติจฺจํเปหิติ ตัง ปุจฺจกฺขาย นิกฺขมิ ๗

พราหมโณ ตสฺส มรณสมย์ ฌตฺวา “อิมสฺส ทสฺสนตฺถาย
อากตาคตา อนฺโตเคเห สาปเตยฺยํ ปสฺสิสฺสฺสนฺติ, พหิ นํ กริสฺสํสามิตฺติ
ปฺตฺตํ นีหริตฺวา พหิ อาลินฺเท นิปฺชฺชาเปสิ ฯ

ตํทิวสํ ภควา พลวปจฺจุสสมเย มหากรุณาสมาปตฺติโต
วฺภูจาย ปุพฺพพฺพุเชสุ กตาทิการานํ อุสฺสนนฺกุสฺลมูลานํ เวเนยฺย-
พฺนฺชวานํ ทสฺสนตฺถํ พุทฺธจกฺขุณา โลกํ โวโลเกนฺโต, ทส-
สฺสทสฺสจกฺกวาเพ ฌาณชาลํ ปตฺถริ ฯ มฺภูจกฺกฺษฺมทฺธิ พหิอาลินฺเท
นิปฺนฺนากาเรเนว ตสฺส อนฺโต ปญฺญาปิ ฯ สตฺถา ตํ ทิสฺวา ตสฺส
อนฺโตเคหา นีหริตฺวา ตตฺถ นิปฺปฺชฺชาปิตฺถาวํ ฌตฺวา “อตฺถิ นุ โข
มยฺหํ เอตฺถ คตฺตปฺปจฺเจเนน อตฺถโถติ อฺปฺชฺชาเรนฺโต, อิทํ อทฺทส “อํ
มาณโว มยิ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา, กาลํ กตฺวา, ตาวตฺธีสเทวโลเก
ตฺธีสโยชนิกเก กนฺกวิมานे นิพฺพตฺติสฺสฺสฺติ, อจฺจฺราสทสฺสปริวาริ
ภวิสฺสฺสฺติ, พฺราหมโณปิ ตํ ฌาเปตฺวา โรทฺนฺโต อาพาหเน
วิจริสฺสฺสฺติ, เทวปฺตฺโต ติกาวตฺตปฺปมาณํ สฺมฺภูจิสกฺกฺฆาราลงฺการปฺภฺ-
มณฺทิตํ อจฺจฺราสทสฺสปริวาริ อตฺตภาวํ โอลิเกตฺวา ‘เกน นุ
โข กมฺเมเนน มยา อํยํ สิริสมฺปตฺติ ลทฺธาติ โอลิเกนฺโต, มยิ
จิตฺตปฺปสาเทเนน ลทฺธภาวํ ฌตฺวา ‘ชนฺจฺเจทฺถเยเนน มม เกสฺชฺชํ
อกาเรตฺวา, อิทานิ อาพาหนํ คนฺตฺวา โรทฺติ, วิปฺปการปฺตฺตํ
นํ กริสฺสํสามิตฺติ ปิตฺริ อกฺขนฺตฺติยา มฺภูจกฺกฺษฺมทฺธิวณฺเณนาคนฺตฺวา
อาพาหนสฺสาวิทฺฐเร นิปฺปฺชฺชิตฺวา โรทิสฺสฺสฺติ ฯ อถ นํ พฺราหมโณ
‘โกสิ ตฺวนฺติ ปฺจฺฉิสฺสฺสฺติ, ‘อหนฺเต ปฺตฺโต มฺภูจกฺกฺษฺมทฺธิติ, ‘กฺุหิ

นิพพุตโตสตีติ, ‘ดาวตีสมวเนติ, ‘กี กมมํ กตฺวาติ วุตฺเต, มยิ
จิตฺตปฺปสาเทน นิพพุตตภาวํ อัจฺจิจฺฉิสฺสตี, พฺรหฺมโณ ‘ตุมฺเหสุ
จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สกฺเค นิพพุตฺตา นาม อตฺถีติ มํ ปุจฺฉิสฺสตี,
อถสฺสาหํ ‘เอตฺตกานิ สฺตานิ วา สหสฺसानิ วา สตสหสฺसानิ
วาติ น สกฺกา คณฺนาย ปริจฺฉินฺหิตฺตุนฺติ วตฺวา ฌมฺมปเท
คาลํ ภาติสฺสสามิ, คาลาปริโยसानเ จตุราสตียา ปาณสหสฺसानํ
ฌมฺมาภิสฺสมโย ภวิสฺสตี, มฺภุจฺจกฺกฺขลํ โสตาปนฺโน ภวิสฺสตี; ตถา
อทินฺนปฺพุทฺโถ พฺรหฺมโณ, อิติ อิมํ กุลปฺตํ นิสฺสาย ฌมฺมยาโค
มหา ภวิสฺสตีติ ฌตฺวา, ปุณฺทิวเส กตฺสรีรปฺปฏิชคฺคโน มหาภิกฺขุ-
สงฺฆปริวฺโต สาวตฺถิ ปิณฺฑาย ปวิสิตฺวา, อนุปฺพุเพน พฺรหฺมณฺสฺส
เคหทวารํ คโต ฯ

ตสฺมี ขณฺเ มฺภุจฺจกฺกฺขลํ อนุโตเคหาภิมฺโข นิปนฺโน โหติ ฯ
สตุถา อตฺตโน อปฺสฺสนภาวํ ฌตฺวา, เอกํ รสฺมี วิสฺสชฺเชสิ ฯ
มาณโว “กี โอภาโส นามโสติ ปริวตฺติตฺวา นิปนฺโน ว สตุถารํ
ทิสฺวา “อนุชฺพาลปิตฺรํ นิสฺสาย เอวรูปํ พุทฺธํ อุปสงฺกมิตฺวา
กายเวยฺยาวกฺกํ วา กาคฺุํ ทานํ วา ทาคฺุํ ฌมฺมํ วา โสตุํ
นาลตฺถํ, อิทานิ เม หตฺถาปี อวิเชยฺยา, อณฺณํ กตฺตพฺพํ นตฺถีติ
มนเมว ปสาเทสิ ฯ สตุถา “อลํ เอตฺตเคน อิมสฺสชาติ ปกฺกามิ ฯ
โส ตถาคเต จกฺขุปถํ วิชฺहनฺเตยฺว, ปสนฺนมนฺโน คาลํ กตฺวา
สตุตฺตปฺพุทฺโธ วิย เทวโลเก ตีสโยชนิกเ กนกวิมานเ นิพพุตฺติ ฯ

พราหมณ์ปิสุส สรีร์ ฌาเปตวา อาพาหเน โรทนปรายโน อโหสิ,
เทวสิกัม อาพาหนัม คนฺตฺวา โรทติ “กหํ เอกปฺตฺตก, กหํ
เอกปฺตฺตกาติ ฯ

เทวปฺตฺโตปิ อคฺตโน สมฺปตฺตี โอลเอกตฺวา “เกน กมฺเมน
ลทฺธาติ อุปฺชาเรนฺโต “สตฺถริ มโนปฺสาเทนาคิ ฌตฺวา “อຍံ
พราหมณ์ มม อผาสฺกกาลเ เกสชฺชํ อการตฺวา อิทานิ
อาพาหนัม คนฺตฺวา โรทติ; วิปฺปการปฺตฺตเมตํ กาคฺคํ วมฺภูตฺตีติ
มฺภูจฺก
โรทนฺโต อฏฺฐาสิ ฯ พราหมณ์ ตํ ทิสฺวา “อหํ ตาว ปฺตฺตโสเกน
โรทามิ, เอส กิมตฺถํ โรทติ; ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ ปุจฺฉนฺโต อิมํ
คาคฺคมาห

“อลงฺกโต มฺภูจฺกฺกฺกฺกฺก
มาลาภาวํ หริจฺนฺทฺนฺตฺสโต,
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทสิ
วนมชฺเช กิํ ทฺก
โส อห

“โสวณฺณมโย ปภสฺสโร
อุปฺปนฺโน รตฺปญฺชโร มม,
ตฺสส จกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
เตน ทฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
ชหิสฺสามิ ชีวิทฺนฺติ ฯ

อถ นํ พราหมณ์ อห

“โสวณฺณมยํ มณฺิมยํ
โลหมยํ อถ รุปฺปมยํ
อาจิกฺข เม ภทฺทมาณว,
จกฺกยฺกํ ปฏฺฐิตาภยามิ เตติ ฯ

ตํ สุตฺวา มาณโว “อยํ ปุตุตฺตสฺส เกสซฺชํ อกตฺวา ปุตุตฺตปฏฺฐิรูปกํ
มํ ทิสฺวา โรทฺหนฺโต ‘สุวณฺณาทิมยํ รตฺจกํ กโรมีติ วทติ; โหตุ,
นิกฺคณฺ्हิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา “กั๊วมหนฺตํ เม จกฺกยฺกํ กริสฺสสีติ
วตฺวา “ยววมหนฺตํ อากงฺขสีติ วุตฺเต,

“จฺนุทฺตฺริเยหิ เม อตุโธ, เต เม เทหีติ ยาจิโต
โส มาณโว ตสฺส ปาวทิ
“จฺนุทฺตฺริยา อุกฺกยฺกํ ภาตโร,
โสวณฺณมโย รโธ มม
เตน จกฺกยฺเคน โสภตีติ ฯ

อถ นํ พุราหุมนโณ อาห

“พาโล โข ตฺวมลฺลิตฺติ มาณว,
โย ตฺวํ ปตฺตยเส อปตฺตยิ,
มณฺณยามิ ตฺวํ มริสฺสสีติ,
น หิ ตฺวํ ลจฺฉลิตฺติ จฺนุทฺตฺริเยติ ฯ

อถ นํ มาณโว “กั๊ ปน ปญฺญาฆานสฺสตฺถาย โรทฺหนฺโต พาโล
โหติ, อุกฺกาทุ อปญฺญาฆานสฺสตี วตฺวา

“คมนาคนนปี ทิสฺสติ,
วณฺณชาตุ อุกฺกตฺต วีดฺยา,
เปโต กาลกโต น ทิสฺสติ
โก นีช กนฺทตฺต พาลฺยตโรติ ฯ

ตํ สุตฺวา พุราหฺมโณ “ยฺยตฺตํ เอส วทตฺตีติ สลฺลภฺเขตฺวา

“สจฺจํ โข วเทสิ มาณว
อหเมว กนฺทตฺต พาลฺยตโร
จนฺทํ วีย ทารโก รุทฺตํ
ปฺตฺตํ กาลกตาภิปฺตฺตยฺนฺติ

วตฺวา ตสฺส กถาย นิสฺสโสโก หุตฺวา มาณวสฺส ภูตฺตี กโรนฺุโต
อิมา คาถา อภาสิ

“อาทิตฺตํ วต มํ สนฺทํ ฆตฺติตฺตํ ว ปาวกํ
วารินา วีย โอสฺสิจฺจํ, สพฺพํ นิพฺพปาเปย ทรํ,
อพฺพุหิ วต เม สลฺลํ โสกํ หทยนิสฺสิตฺตํ,
โย เม โสภปเรตสฺส ปฺตฺตฺตโสภํ อปานุทฺติ;
สฺวาทํ อพฺพุพฺพหสฺสโลสฺสมิ สฺตีญฺญโตสฺสมิ นิพฺพุโต,
น โสจามิ, น โรทามิ ตว สุตฺวาน มาณวาติ ฯ

อถ นํ “โก นาม ตฺวนฺติ ปุจฺจนฺุโต

“เทวตา นฺุสิ คนฺุชฺพฺโพ อาทฺุ สกฺโก ปุริฺนุทฺโท,
โก วา ตฺวํ กสฺส วา ปฺตฺุโต? กถํ ชาเนมฺุ ตํ มยฺนฺติ ฯ

อถสฺส มาณโว

- ๒๘ -

“ยลฺยจ กนฺทลฺลึ ยลฺยจ โรทลฺลึ
ปฺปตฺตํ อปาหเน สยํ ทฬิตฺวา;
สฺวาทํ กุสลํ กริตฺวาน กมฺมํ
ติทฺธานํ สหปุยตฺตํ ปตฺโตตฺติ อจฺจิกฺขิ ๑

พฺรามาณโณ อาท

“อปฺปํ วา พหุํ วา นาทฺทสาม
ทานํ ททฺนุตฺตสฺส สเก อคฺคาเร,
อุโปสฺถกมฺมํ วา ตาทิธํ,
เกณ กมฺเมน คโตลฺลึ เทวโลกนฺนฺติ ๑

มาณโว อาท

“อาพาธิกอํ ทฺกฺขิโต คิลาน
อาตุรฺรุโปมฺหิ สเก นิเวสเน,
พฺพุชฺชํ วิคฺตรชฺชํ วิติณฺณกฺขํ
อทฺทกฺขิ สุกฺคํ อโนมปฺลฺยณํ;
สฺวาทํ มุทิตมโน ปสนฺนจิตฺโต
อลฺยชฺลึ อกริ ตถาคตฺตสฺส
ตาทํ กุสลํ กริตฺวาน กมฺมํ
ติทฺธานํ สหปุยตฺตํ ปตฺโตตฺติ ๑

ตสฺมี กเถนฺเต กเถนฺเตเยว, พฺรามาณสฺส สกฺลสรฺรวิ ปิตฺยา ปริปุริ ๑
โส ตํ ปิตี ปเวทฺนฺโต

“อจฺจนฺริยํ วัต อพฺภูตํ,
อณฺชลิกมฺมุสฺส อยมิตฺทิสฺส วิปาโก,
อหํปี มุทิตมโน ปสนฺนจิตฺโต,
อชฺเชว พุทฺธํ สรณํ วชามิตฺติ อาท ๑

อด นํ มาณโว

“อชฺเชว พุทฺธํ สรณํ วชามิ,
ธมฺมณฺจ สงฺฆณฺจ ปสนฺนจิตฺโต,
ตถเว สิกฺขาปทานิ ปณฺจ
อณฺชทสฺสุตฺตานิ สมาทิยสฺสุ ๑
ปาณาติปาตา วิรมสฺสุ จิปปํ,
โลเก อทินฺนํ ปรีวชฺชยสฺสุ,
อมชฺชโป, โน จ มุตา ภณฺหา,
สเกน ทาเรน จ โหหิ ตุณฺโงติ อาท ๑

โส “สารถฺติ สมปฏฺิจฺฉิตฺวา อีมา คธา อภาสิ

“อตุถกาโมสิ เม ยกฺข หิตกาโมสิ เทวเต,
กโรมิ ตฺยหํ วจนํ ตฺวมสิ อจฺริโย มม
อุเปมิ สรณํ พุทฺธํ ธมฺมณฺจาปี อนฺตุตฺตรํ
สงฺฆณฺจ นรเทวสฺสุ คจฺฉามิ สรณํ อหํ ๑

ปาณาติปาตา วิรมามิ จิปปํ,
โลเก อทินฺนํ ปรีวชฺชยามิ,

อมชชโป, โน จ มุสา ภณามิ,

สเกน ทาเรน จ โหมิ ตุฏโฐติ ฯ

อถ นั เทวปุตโต “พราหฺมณ ตว เกเห พหุํ ฐนั อตฺถิ,
สตถาริ อุปสงฺกมิตฺวา ทานั เทหิ ฐมฺมํ สุณฺหาหิ, ปญฺหํ ปุจฺฉาหิตี
วตฺวา ตตฺถเววนฺตรชายิ ฯ

พราหฺมโณปิ เกหํ คนฺตุวา พราหฺมณิ อามนฺเตตฺวา “ภทฺเท
อหํ สมณํ โคตมํ นิมนฺเตตฺวา ปญฺหํ ปุจฺฉิสฺสามิ; สกฺกาโร
กโรหิตี วตฺวา วิหาริ คนฺตุวา สตถาริ เนว อภิวาเทตฺวา น
ปฏิสนฺถาริ กตฺวา เอกมฺนตํ จิตฺโต “โภ โคตม อธิวาเสหิ เม
อชฺชตฺนายน ฆตฺตํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาตี อาห ฯ สตฺถา อธิวาเสสิ ฯ
โส สตฺถุ อธิวาสนํ วิทิตฺวา เวเคนาคนฺตุวา สกนิเวสเน ขาทนียํ
โภชนียํ ปฏฺยทาเปสิ ฯ สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต ตสฺส เกหํ
คนฺตุวา ปญฺญตฺตาสเน นิสิตี ฯ พราหฺมโณ สกฺกจฺจํ ปรีวสิ ฯ
มหาชโน สนฺนิปติ ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิเกน กิร ตถาคเต นิมนฺตฺเต,
เทว ชนกาเย สนฺนิปตฺนติ: มิจฺฉาทิฏฺฐิกา “อชฺช สมณํ โคตมํ
ปญฺหํ ปุจฺฉาย วิเหยยฺมานํ ปสฺสิสฺสามาตี สนฺนิปตฺนติ, สมฺมาทิฏฺฐิกา
“อชฺช พุทฺธวิสยํ พุทฺธลึพฺหํ ปสฺสิสฺสามาตี สนฺนิปตฺนติ ฯ อถ
พราหฺมโณ กตฺถตฺตกฺกจฺจํ ตถาคตํ อุปสงฺกมิตฺวา นีจาสเน นิสินฺโน,
ปญฺหํ ปุจฺฉิ “โภ โคตม ตุมฺหากํ ทานั อทตฺวา ปุชฺชํ อกตฺวา
ฐมฺมํ อสฺสุตฺวา อุโปสถวาสิ อวสิตฺวา เกวลํ มโนปสาทมตฺเตเนว
สกุเค นิพฺพตฺตา นาม โหนฺตฺติติ ฯ “พราหฺมณ กสฺมา มํ ปุจฺฉสิ,

นनु เต ปุตเตน มฏฺฐกฺกณฺฑลึนา มยึ มนํ ปสาเทตฺวา อตฺตโน
สกุเค นิพฺพตฺตภาโว กถิตฺติ ฯ “กทา โภ โคตมาติ ฯ “นनु ตฺวํ
อชฺช สฺसानํ คนฺตุวา กนฺทนฺโต อวิทฺฐเร พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺตํ
เอกํ มาณวํ ทิสฺวา

‘อลงฺกโต มฏฺฐกฺกณฺฑลึ

มาลาภาริ หริจฺนุทฺตฺสโตติ

ทฺวิหิ ชเนหิ กถิตํ กถํ ปกาเสนฺโต สพฺพํ มฏฺฐกฺกณฺฑลิวตฺถํ กเถสิ ฯ
เตเนเวตํ พุทฺธภาสิตํ นาม ชาตํ ฯ ตํ กเถตฺวา จ ปน, “น โข
พฺราหฺมณฺ เอกสฺตํ, น เทว, อถ โข มยึ มนํ ปสาเทตฺวา สกุเค
นิพฺพตฺตานํ คณฺนา นตฺถิตฺติ อาท ฯ มหาชโน เวมตีโก อโหสิ ฯ
อถสฺส อนิพฺเพมตฺติกาวิ วิทิตฺวา สตฺถา “มฏฺฐกฺกณฺฑลึเทวปุตฺโต
วิมานเนว สทฺธิ อากจฺจตฺติ อธิฏฺฐาสิ ฯ โส ติกาวตฺตปฺปมาเณน
ทิพฺพาภรณปฺปมณฺฑลิตฺเตน อตฺตภาเวนาคนฺตุวา วิมานา โอรุຍฺห
สตฺถาริ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ อถ นํ สตฺถา “ตฺวํ อิมํ
สมฺปตฺตี กิ กมฺมํ กตฺวา ปฏฺฐิตฺติ ปุจฺจนฺโต,

อภิกฺกนฺเตน วณฺเณน ยา ตฺวํ ติฏฺฐติ เทเวต

โอภาเสนฺตี ทิสฺวา สพฺพา โอสธิ วิย ตารกา,

ปุจฺฉามิ ตํ เทว มหानุภาวิ

มนฺตฺสฏฺโต กิมกาสิ ปุณฺณนฺติ

คาถมาห ฯ เทวปุตฺโต “อຍ ภาเนตฺ สมฺปตฺติ ตุมฺहेสุ มนํ ปสาเทตฺวา
ลทฺธาติ ฯ “มยึ มนํ ปสาเทตฺวา ลทฺธา เตติ ฯ “อาม ภาเนตฺติ ฯ

มหาชน เทวปุตต์ โอลเกตวา, อจนรียา วต โภ พุทฺชคณา !
อทินนปุพฺพกพฺรหฺมณฺสฺส นาม ปุตฺโต อณฺณํ กิลฺยจฺจ ปุณฺณํ อกตฺวา
สตุถริ มนํ ปสาเทตฺวา เอวรูปํ สมฺปตฺตี ปฏฺฐิตฺติ ตฺถุจฺจ ปเวเทสิ ฯ

อถ เนลํ “กุสลา กุสลกมฺมกฺรณฺม โมนํ ปุพฺพกโม, มโน
เสฏฺฐจฺจ; ปสนฺเนน หิ มเนน กตกมฺมํ เทวโลกํ มนุสฺสโลกํ
คจฺจนฺตํ ปุคฺคํ ฉายา ว น วิชหตีติ อิทํ วตฺถุํ กเถตฺวา อนุสฺสนฺธิ
ฆญฺเฏตฺวา ปตฺติจฺจาปีตมตฺตํ สาสนํ ราชมุทฺทาย ลณฺณนฺโต วิย
ธมฺมราชา อิมํ กถมาห

“มโนปุพฺพกมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา;
มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา,
ตโต นํ สุขมเนวติ ฉายา ว อนุปายินิติ ฯ

ตตถ กิลฺยจฺจาปี “มโนติ อวิเสเสน สพฺพมฺปิ จตฺถุมิกจิตฺตํ
วฺจฺจติ; อิมสฺมี ปน ปเท นิยมียมานํ ววตฺถาปิยมานํ ปริจฺจิชฺชมานํ
อญฺจวิธํ กามาวจรกุสลจิตฺตํ ลพฺภติ; วตฺถวเสน ปนาหริยมานํ
ตโตปี โสมนสฺสสหคฺตํ ฅาณสมฺปยุตฺตํ จิตฺตเมว ลพฺภติ ฯ

ปุพฺพกมาติ: เตน ปจฺมคามินา หุตฺวา สมฺนฺนาคตา ฯ ธมฺมาติ:
เวทนาทโย ตโย ขนฺธา ฯ เอเตลํ หิ อุปฺปาทปฺปจฺจยตฺถเนน มโน
ปุพฺพกโม, เตน มโนปุพฺพกมา นาม ฯ ยถา หิ พหุสฺส เอกโต
มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส ปตฺตจิวรทานาทีนํ วา อูปารปฺฐาธมฺมสฺสวณ-
ทีปมาลากรณาทีนํ วา ปุณฺณานิ กโรนฺเตสฺส, “โก เตลํ ปุพฺพกโมติ

วุดเต, โย เตสํ ปจฺจโย โหติ, ยํ นิสฺสาย เต ตานิ ปุณฺณานิ
กโรนฺติ, โส ติสฺโส วา ปุสฺโส วา “เตสํ ปุพฺพกโมติ วุจฺจติ;
เอวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพํ ฯ อิติ อุปฺปาตปฺปจฺจยตุเถน มโน ปุพฺพกโม
เอเตสนฺติ มโนปุพฺพกมา ฯ น हि เต มเน อนฺุปฺปชฺชนฺเต, อุปฺปชฺชิตฺ
สกุโกนฺติ, มโน ปน, เอกจฺเจสุ เจตฺติเกสุ อนฺุปฺปชฺชนฺเตสุปิ,
อุปฺปชฺชติเยว ฯ เอวํ อธิปฺติวเสน ปน มโน เสฏฺโฐ เอเตสนฺติ
มโนเสฏฺฐา ฯ ยถา हि คณาทินํ อธิปฺติ ปุริโส “คณเสฏฺโฐ
เสนีเสฏฺโฐติ วุจฺจติ; ตถา เตสํปิ มโนติ มโนเสฏฺฐา ฯ ยถา
ปน สุวณฺณาทิหิ นิปฺพนฺนานิ ตานิ ตานิ ภาณฺทานิ สุวณฺณมยาทีน
นาม โหนฺติ; ตถา เอเตปิ มนโต นิปฺพนฺนตฺตา มโนมยา
นาม ฯ **ปสนฺนเนนาติ:** อนภิขฺฌาทีหิ กุณฺเหิ ปสนฺนเนน ฯ **ภาสตี** वा
กโรติ वाति: เอวฺรูเปน มเนน ภาสนฺโต จตุพฺพิชํ วิสุจฺริตเมว
ภาสตี, กโรนฺโต ติวิชํ กายสุจฺริตเมว กโรติ, อภาสนฺโต
อกโรนฺโต ตาย อนภิขฺฌาทีหิ ปสนฺนมานสตาย ติวิชํ มโนสุจฺริตํ
ปุเรติ ฯ **เอวมสฺส** ทส กุสลกมฺมปถา ปาริปุรี คจฺจนฺติ ฯ **ตโต**
นํ สุขมเนวตีติ: ตโต ติวิชสุจฺริตโต ตํ ปุคฺคํ สุขมเนวติ ฯ
อิธ **เตภูมิกंपิ** กุสลํ อธิปฺเปตํ; **ตสฺมา** “เตภูมิกสุจฺริตานุภาเวน
สุคติภาเว นิพฺพตฺตํ สุคติยํ वा สุขานุภวณฺฺจानเ จิต्तํ ‘กายวตฺถกมฺปิ
อิตรวตฺถกมฺปิติ กายิกเจตฺตีกํ วิปากสุขํ อนฺุคจฺจนฺติ น วิขหตีติ
อตุโธ เวทิตพฺโพ ฯ ยถากी ? **ฉายาว** **อนฺุปายินีติ:** ยถา हि ฉายา นาม
สรีรปฺปฏิพฺพธา สรีเร คจฺจนฺเต, คจฺจนฺติ, ตिฏฺจนฺเต, ติฏฺจติ, นิสีทนฺเต,

นีสิตติ, น สกกา สณฺเฬน วา ผรุเสณ วา ‘นิวัตฺตาหีติ วตฺวา วา
โปเถตฺวา วา นิวัตฺตาเปตฺุ ๑ กสฺมา ? สรีรปฺปฏิพทฺชตฺตา ๑ เอวมฺว อิมสํ
ทสนฺนํ กุสลกมฺมปถานํ อัจฉณฺสมาฉฉณฺณกุสลมฺมลกํ กามาวจราทิเภทํ
กายิกเจตสิกํ สุขํ คตคตญฺจานเณ อนุปายินี ฉายา วีย หุตฺวา น
วิชหตีติ ๑

คาถาปริโยสานเณ จตุราสีติยา ปาณสหสฺสานํ ชมฺมาภิสมโย
อโหสิ ๑ มฏฺจกฺกฺขทฺถลิเทวปฺตฺโต โสตาปตฺติผลเณ ปตฺติญฺจหิ ๑ ตถา อทินฺน-
ปฺพุพโก พุราหฺมโณ ๑ โส ตาวมฺहनฺตํ วิภวํ พุทฺชสาสเน วิปฺปกิรีติ ๑
มฏฺจกฺกฺขทฺถลิ วตฺถ ๑
